

Vastaavaa hoitajaa ja tämän sijaista koskevat vaatimukset

Anniskeluluvan myöntämisen edellytyksenä on, että luvanhakijalla on alkoholijuomien anniskeluun tarvittavat ammatilliset edellytykset. Alkoholilain 21 a §:n mukaan ammatilliset edellytykset puuttuvat hakijalta, joka ei ole ilmoittanut anniskelupaikkaan 21 b §:ssä säädetty edellytykset täyttävää vastaavaa hoitajaa ja tämän sijaisia.

Vastaava hoitaja -järjestelmän tarkoituksena on turvata anniskelusäännösten noudattaminen ja tehokas omavalvonta. Vastaavan hoitajan tehtävien hoidon valvonta on lupaviranomaiselle konkreettinen keino tarkastella luvanhaltijan luotettavuutta vastuullisena ja anniskelusäännöksiä noudattavana toimijana.

Vastaavan hoitajan määräys ja sen nähtävillä pito

Anniskelupaikassa tulee olla vastaava hoitaja ja hänellä tarpeellinen määrä sijaisia, jotka anniskeluluvan haltija määrää (AlkoL 21 b §).

Anniskeluluvan haltijan määräys vastaavasta hoitajasta ja tämän sijaisista tulee olla nähtävillä anniskelupaikassa. Jos vastaavan hoitajan sijaisia on useita, tulee määräyksestä käydä ilmi sijaisuusjärjestys (AlkoA 27 a §).

Paikallaolovaatimus

Vastaava hoitaja ja hänen sijaisensa ovat anniskeluluvan haltijan ohella velvollisia huolehtimaan siitä, että anniskelupaikassa noudatetaan alkoholilain säännöksiä. Työvuoroon määrätyn vastaavan hoitajan tulee olla sulkemiseen asti paikalla valvomassa, että anniskelupaikassa toimitaan säännösten mukaisesti ja että järjestys säilyy. Säädetyn sulkemisajan jälkeen anniskelupaikassa ei saa enää olla asiakkaita.

Yksi vai useampi vastaava hoitaja työvuoroon?

Alkoholilaki ei suoranaisesti vaadi, että luvanhaltijan tulee määrätä anniskelupaikan erillisiin osastoihin oma vastaava hoitajansa. Tällainen järjestely on kuitenkin tehokkaan valvonnan kannalta toivottavaa.

Lupaviranomainen voi henkilökuntasuunnitelman tai valvontakäynnillä tekemiensä havaintojen perusteella ohjata luvanhakijaa tai -haltijaa toimimaan vastaavan hoitajan määräämisessä siten, että anniskelupaikan valvonta saadaan tehokkaasti järjestetyksi. Jos luvanhaltijan toimet tehokkaan valvonnan toteuttamiseksi osoittautuvat käytännössä riittämättömiksi, lupaviranomainen voi alkoholilain 21 d §:n ja 22 §:n nojalla asettaa lupaan tarpeellisia ehtoja valvonnan tehostamiseksi, esimerkiksi velvoitteen osastokohtaisesta vastaavasta hoitajasta.

Vastaavalle hoitajalle asetetut henkilökohtaiset ja ammatilliset vaatimukset

Henkilökohtainen sopivuus

Vastaavan hoitajan ja tämän sijaisen tulee olla tehtävään sopiva ja hänellä tulee olla koulutuksen tai kokemuksen kautta hankittu riittävä ammattitaito. Alkoholilain 21 b §:n mukaan vastaavaksi hoitajaksi sopimaton on henkilö, joka päihdyttävien aineiden väärinkäytön taikka aikaisempien rikkomusten tai laiminlyöntien perusteella ei ilmeisesti kykene hoitamaan tehtäviään.

Henkilön sopivuus vastaavaksi hoitajaksi selvitetään aina lupahakemusvaiheessa. Luvan hakijasta sekä hakemuksessa mainituista vastaavasta hoitajasta ja tämän sijaisista pyydetään poliisin lausunto. Vastaavan hoitajan sopivuus tehtävään voi tulla selvittäväksi myös toiminnan aikana, jos tulee esille päihdyttävien aineiden väärinkäyttöä, rikoksia tai työssä tehtyjä vakavia rikkomuksia tai laiminlyöntejä.

Luvanhaltijan palveluksessa työntekijöinä olevien vastaavan hoitajan ja tämän sijaisten taloudellisia ongelmia ei oteta huomioon, kun henkilön sopivuutta arvioidaan. Merkitystä ei ole esimerkiksi henkilön luottotiedoissa olevilla merkinnöillä eikä konkurssilla, jos niihin ei liity selvää rikollista toimintaa, joista on tuomittu rangaistus.

Ammatillinen pätevyys

Alkoholilain 21 b §:ssä säädetyt pätevyysvaatimukset ovat samat vastaavalle hoitajalle ja tämän sijaiselle. Vastaavan hoitajan pätevyys voidaan saada joko ravitsemisalan koulutuksen tai työkokemuksen kautta. Koulutuksen tulee olla päätoimista ja kestää vähintään yhden lukuvuoden. Ravitsemisalan koulutukseen tulee sisältyä alkoholijuomien anniskeluun liittyvää opetusta ja käytännön harjoittelua.

Näyttötutkinnot antavat vastaavan hoitajan pätevyyden koulutusajasta riippumatta edellyttäen, että koulutukseen on sisällytetty anniskelusäännösten opetusta ja käytännön työharjoittelua. Tutkinnon edellyttämä osaaminen ja ammattitaito osoitetaan tutkintotoimikunnalle näytöillä. Anniskelupaikan vastaavan hoitajan pätevyyden antavat seuraavat näyttötutkinnot: ravintolapalvelun ammattitutkinto, tarjoilijan ammattitutkinto ja baarimestarin erikoisammattitutkinto. Näyttötutkintona voidaan suorittaa myös hotelli-, ravintola- ja suurtalousesimiehen erikoisammattitutkinto. Tämä tutkinto antaa vastaavan hoitajan pätevyyden, jos opiskelija on sisällyttänyt tutkintoon valinnaisena osana anniskeluasioita koskevan opintokokonaisuuden. Tämän tulisi ilmetä tutkintotodistuksesta.

Ravitsemisalan koulutuksen ja näyttötutkintona suoritettavien tutkintojen osaamisvaatimuksia laadittaessa tulee 1.8.2003 jälkeen tapahtuvassa koulutuksessa ottaa huomioon sosiaali- ja terveysministeriön anniskelupaikan vastaavan hoitajan ammatillisista edellytyksistä antaman asetuksen (1371/2002) 1 §:ssä mainitut, alkoholijuomien anniskeluun liittyvät aiheet. Ravitsemisalan koulutukseen sisältyvältä alkoholijuomien anniskelua koskevalta työharjoittelulta edellytetään vähintään yhden kuukauden ajallista kestoa.

Koulutuksella hankittu pätevyys

Koulutuksen kautta hankittu vastaavan hoitajan kelpoisuus arvioidaan tutkintotodistuksesta tai opintokortista ilmenevien tietojen perusteella. Koulutus voi olla riittävä, vaikka sitä ei olisi loppuun suoritettu. Tutkintotodistuksesta tai muusta selvityksestä tulee käydä ilmi opintojen kesto, alkoholijuomi-

en anniskelua koskeva opetus ja työharjoittelu vähintään yhden kuukauden ajan. Jos nämä seikat eivät yksiselitteisesti ilmene koulutusta koskevista selvityksistä, niistä tulee antaa lupaviranomaiselle erillinen selvitys.

Henkilö, jolla on koulutuksen kautta hankittu vastaavan hoitajan pätevyys, osoittaa pätevyytensä anniskelupaikassa esitettävissä olevalla tutkintotodistuksen jäljennöksellä tai koulutusta koskevilla muilla selvityksillä. Hänen ei siis tämän lisäksi tarvitse vielä erikseen suorittaa anniskelupassia.

Työkokemuksella hankittu pätevyys

Työkokemuksen kautta hankittu riittävä ammattitaito edellyttää A- ja B-luvalla toimivan anniskelupaikan vastaavalta hoitajalta vähintään kahden vuoden päätoimista työskentelyä alkoholijuomien anniskelussa. Lisäksi vaaditaan, että henkilöllä on ravitsemisalun oppilaitoksen antama todistus (anniskelupassi) siitä, että hän hallitsee anniskelua koskevat säännökset.

Anniskelupassi yksinään antaa vastaavan hoitajan pätevyyden, jos henkilö työskentelee anniskelupaikassa, jossa anniskellaan yksinomaan käymisteitse valmistettuja enintään 4,7 tilavuusprosenttisia alkoholijuomia (C-lupa).

Säännökset eivät edellytä, että työkokemus anniskelusta tulee olla nimenomaan Suomessa hankittua. Näin ollen myös ulkomailla saatu työkokemus anniskelusta hyväksytään, kun lasketaan 2 vuoden päätoimista työskentelyä alkoholijuomien anniskelussa. Ulkomailla saadusta anniskelutyökokemuksesta henkilön tulee esittää työtodistukset tai muu luotettava selvitys. Selvityksistä tulee käydä ilmi anniskelutehtäviin osallistuminen ja työskentelyaika.

Työajan laskeminen

Osa-aikainen työ vastaa lähtökohtaisesti puolta kokoaikaisesta työskentelystä. Tämän mukaisesti säännöllinen kahden vuoden osa-aikainen työskentely vastaa yhden vuoden päätoimista työskentelyä.

Jos henkilöllä on esittää selvitys siitä, että hän on työskennellyt eri pituisia työjaksoja kokopäiväisesti, lasketaan yhteen työkuukauteen 21 päivää ja yhteen työvuoteen $11 \times 21 \text{ pv} = 231$ päivää. Jos henkilö on ns. vuokratyöntekijä, yhteen työkuukauteen lasketaan 159 tuntia.

Anniskelupassi -koe

Kokeen voi järjestää vain ravintolapalvelun koulutusta antava oppilaitos (STM:n asetus 1371/2002, 2 §). Tämän asetuksen nojalla Valvira (aiemmin STTV) on antanut oppilaitoksille ohjeen kokeen järjestämisestä sekä vahvistanut todistuksen mallin.

Oppilaitokset laativat kokeen kysymykset *Alkoholiasiat ravintolassa* -oppaan perusteella.

Koe on kaikille sama riippumatta siitä, minkälaisessa anniskelupaikassa henkilö työskentelee tai aikoo työskennellä vastaavana hoitajana tai hänen sijaisenaan. Tämä tarkoittaa, että myös C-luvalla toimivan anniskelupaikan omistajan tai työntekijän on kokeessa muiden tietojen lisäksi hallittava väkeviä alkoholijuomia koskevat anniskelusäännökset.

Oppilaitokset voivat itse päättää, millä kielellä koe järjestetään. Valviran tietojen mukaan englannin kielellä koe on ollut mahdollista suorittaa ainakin seuraavissa oppilaitoksissa: Adulta Oy, Vaasan ammattiopisto, Hyvinkään – Riihimäen aikuiskoulutuskeskus ja Turun ammatti-instituutti.

Alkoholiasiat ravintolassa -opas sekä luettelo anniskelupassikokeita järjestävistä oppilaitoksista on Valviran verkkosivuilla <http://www.valvira.fi/files/alkoholiasiatravintolassa.pdf> ja <http://www.valvira.fi/files/oppilaitokset.pdf>

Erityistä ammatillisiin vaatimuksiin liittyen

Vastaavan hoitajan ammatillinen pätevyys voidaan siis saada joko koulutuksen tai kokemuksen perusteella. Jos ravitsemisalan koulutuksessa on ollut puutteita anniskelua koskevassa opetuksessa tai työharjoittelussa, näitä puutteita ei voida korjata tutkinnon jälkeen hankitulla anniskelupassilla tai työkokemuksella. Jos vastaavan hoitajan pätevyyttä ei voida perustaa suoritettuun ravitsemisalan koulutukseen, se tulee osoittaa kokemuksen kautta hankitulla ammattitaidolla.

Käytännössä on esiintynyt tapauksia, joissa luvanhaltija on esittänyt anniskelevansa ravintolassa tai sen osastossa tietynä aikana ainoastaan enintään 4,7- tilavuusprosenttisia alkoholijuomia, jotta vastaavana hoitajana voitaisiin käyttää henkilöä, jolla on anniskelupassi, mutta ei riittävää työkokemusta anniskelusta. Vastaavan hoitajan tulee täyttää myönnetyn anniskeluluvan mukaiset pätevyysvaatimukset silloinkin, kun A- tai B-luvalla toimivassa anniskelupaikassa anniskellaan ainoastaan käymisteitse valmistettuja enintään 4,7 tilavuusprosenttisia alkoholijuomia. Alkoholilain 21 b §:n 4 momentin säännökset siitä, että vastaavan hoitajan ammattitaito voidaan osoittaa ravitsemisalan oppilaitoksen antamalla todistuksella (anniskelupassi), koskevat yksinomaan C-luvalla toimivaa anniskelupaikkaa.

Vastaavan hoitajan pätevyys osoitetaan asiakirjoilla

Alkoholiasetuksen 27 a §:n mukaan vastaavan hoitajan ja tämän sijaisten koulutuksen tai kokemuksen kautta hankittu ammattitaito tulee voida lupaviranomaisen pyynnöstä selvittää anniskelupaikassa. Selvittäminen edellyttää, että vastaavan hoitajan pätevyyden osoittavat asiakirjat kuten tutkintotodistus, opintokortti, työtodistukset ja anniskelupassi ovat anniskelupaikassa tarkastajalle esitettävissä.